מראי מקומות - קידושין

דף ח.

א. אימא מדמקרבא הנאתייהו גמר ומקני נפשי', קמ"ל

הק' **האבנ"מ** (ל"א, כ"ד), הא בשום מקום אחר לא מצינו דצריך למעט פחות מש"פ, ומ"ש הכא. ותי' דכיון דמיירי בע"ע הנמכר לגוי, ואצל עכו"ם גם פחות מש"פ כסף הוא, א"כ ה"א דלגבי גרעון כסף תסגי בפחות מש"פ, קמ"ל. [וק', הרי לפ"ז אי"צ להסברא דמקרבא הנאתייהו לבאר הה"א, אלא משום דמיירי בעבד הנמכר לגוי. ולכאו' הי' שייך לתרץ קו' האבנ"מ דמכאן למדים לכל קנין כסף. ועוד צע"ק, האם בהה"א של הגמ' הי' הקנין ע"י הנאה, דהיינו דאולי נחשב להנאת ש"פ, וקונה מדין קנין כסף, וע"ז קמ"ל דאינו, או דלמא הה"א הי' דקונה מדין גמירת דעת, אפי' בלא קנין כסף (ע' מש"כ בשם הקו"ש על דרך זה לעיל דף ז'), וקמ"ל או דצריך קנין כסף דוקא, או דאין כאן גמירת דעת כ"כ להועיל בלא קנין כסף.]

ב. מנא אמינא לה, דתניא עגל זה

כ' **תוס'** דראי' זו ללישנא קמא הוא. ופי' **התוס' הרא"ש**, דאי ללישנא בתרא, מנ"ל דבעינן מידי דקיץ, דלמא שאני הכא דצריך שומא ולא סמכא דעתי'. אולם ע' **בחזון איש** (אה"ע קמ"ח, לסוגיין) שכ' להגיה בתוס' דראי' זו ללישנא בתרא, דהא אין שייך להביא ראי' לל"ק, דהא הסברא דל"ק הוא משום סמיכות דעת, ואין שייך סמיכות דעת בפדה"ב, דהא אין כאן קנין אלא דין נתינה לכהן, והוי כמש"כ תוס' (ז:) דהיכא דאמר כל דהו ושמין הדבר אחר הקידושין והי' ש"פ מהני, משום דאין זה ענין של סמיכות דעת, אלא רק תלוי בשיעור התורה, וכיון דלמעשה הוי כשיעור הזה, שפיר מהני. ובאמת יש לעי', לפי הדעות דגרסי בתוס' ל"ק, מה שייך סמיכות דעת בפדה"ב. וכ' **העצמות יוסף** "דכיון שהכהן הוא אדון בכור זה, אם אין לו ידיעה בשיווי הדמים, אין בנו פדוי, וצריך דעת כמו שצריכה האשה לידע שיעור קידושיה". ואף דלעיל נקט הגמ' סברא זו רק לענין אשה, דאינה בקיאה ולא סמכה דעתה, וכאן הרי מיירי באיש, כ' דהיינו משום דהתם מיירי בשיראי, דרוב בנ"א יודעים השוויות, ורק משום שאשה היא אמרי' דלא ידעה, משא"כ כאן בעגל וטלית, אין שוויתן ידוע לכל אינשי. וע' **בחי' ר' שמעון** (ט"ז) שכ' דתי' זה רחוק מאד. ועוד הביא מ**הקצות** (רמ"ג, ד') שהק' על שי' **הפר"ח** דס"ל דמהני נתינה בע"כ של הכהן במתנות כהונה, והק' עליו הקצות מתוס' כאן, דמבואר דצריך הכהן לסמוך דעת, ומשמע דצריך דעתו, ולא מהני בע"כ, ונשאר בצ"ע. וע"ש שהאריך להוכיח שיש ב' חלקים לפדיון הבן, פרעון חוב מהאב, וגם מעשה פדיון, וזה נעשה ע"י הכהן, וא"כ מסתבר דצריך דעת הכהן. וא"כ, שפיר י"ל דאם לא סמך דעתו אינו מכוון לעשות פדיון.

ג. כי הא דר' כהנא שקיל סודרא

ע' **בתוס'** שהביא ב' דעות אם ר' כהנא עצמו הי' כהן או אם אשתו היתה כהנת, ומ"מ הי' יכול ליטול הפדיון הבן בשבילה. וכ' **רעק"א** דזה תלוי באמוראים אם אמרי' כהן ואפי' כהנת (וע"ש שהביא מה שתמה הפנ"י על תוס' דהא רק במתנות שחי' התורה כן אמרי' אפי' כהנת, וכ' רעק"א דלפי עולא דסברא הוא דכהן אפי' כהנת, א"כ י"ל כן בכל מתנות). **ובביאור הא דנותנים מתנות לבעל כהנת**, כ' **בשו"ת רעק"א** (ר"ג) ד"כיון דאחרים נותנים בשביל אשתו אף דהוא אינו כהן, וע"כ הטעם דודאי ניחא לה והיא נתנם לו", וע"ש שדן לפ"ז למה הוא פטור מליתן מתנות כהונה. וע"ע **במנחת חינוך** (תק"ו, ז') שכ' **בשם הפמ"ג** שכ' בשם האחרונים דאם האשה גילתה דעתה שאינה רוצה שיתנו לבעלה, לא יצא אם נתן לבעל, והוא לכאו' על דרך רעק"א.

ה. לדידי שוה לי

כ' **הר"ן** (ד: בדפיו) להסתפק באם אשה יכולה לומר על פחות מש"פ, "לדידי שוה לי פרוטה", או דלמא דוקא מה שיש עליו כבר תורת כסף יכול לומר כן. וע' **בקהלות יעקב** (ב') דביאר דברי הר"ן ע"פ מש"כ הר"ן לקמן, דמה דחיישינן שמא ש"פ במדי, אף דאין להקדש אלא מקומו ושעתו, היינו משום דיכולה לומר לדידי שוה לי. והק' הקה"י, ממ"נ, אם לדידי שוה לי מהני, למה צריך שיהא ש"פ במדי, ואם לא מהני, מה מהני הא דש"פ במדי. וביאר שיש ב' חסרונות בדבר שהוא פחות מש"פ, א', דמה שהוא פחות מש"פ אין בו תורת ממון כלל, ב', שחסר בשיעור, וכמו דב"ש צריך דינר, ב"ה צריך ש"פ [דהיינו, דמלבד הדין דצריך להיות שוה פרוטה כדי שיהי' לה דין ממון, יש ג"כ שיעור פרוטה, ויש לע' בזה]. וע"כ פי' הקה"י, דבאמת לקמן נקט הר"ן כהצד דלדידי שוה לי לא מהני בקידושין, אבל זהו רק משום דלית בי' תורת ממון. וא"כ, ס"ל להר"ן דהיכא דש"פ במדי, שפיר אית בי' תורת ממון, וכל החסרון הוא רק מחמת השיעור, וזה שפיר שייך להשוותה לשיעור ע"י לדידי שוה לי.

ה. אלא כגון ר' כהנא דגברא רבה הוא ומבעי לי' סודרא אריש'י

ע' **בהגהות הגר"א** שהביא גירסת **הבה"ג** והרמב"ם דגברא רבה הוא וידע למחולי, דהיינו דבעצם יש כאן אונאה, וא"כ צריך גברא רבה דיודע למוחלו. ולפי גירסתנו, עדיין יש לשאול, למה אין כאן אונאה. וכ' **הריטב"א** "ושמע' מהם שהמוכר חפץ לחבירו בשיתא ובשוק לא שוי אלא ה', אי להאי לוקח שוי ו', אין בו משום אונאה, דבתר דידי' אזלי', כי היכי דחשבי' לי' הכא דשוי ה' סלעים".

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - קידושין

דף ח. (המשך)

ו. וא"ר הונא א"ה, כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי

ק', הרי בתנאי צריך לכפול תנאו, וכאן לא כפל. וכ' **הרשב"א** דיש מדקדקין מכאן דהאומר ע"מ אי"צ תנאי כפול והן קודם ללאו, וכו', וכדעת **הרי"ף** בגיטין. וכ' **הרא"ש** (ט') "ואע"פ שלא הזכיר שום תנאי, דייניגן לי' כאילו התנה וכפלי' לתנאי'". ופי' **הק"נ** (ב') דמעשיו מוכיחין עליו, ולכן אי"צ להתנות בפירוש [ועל דרך מש"כ **תוס'** לעיל (ו:) במתנה ע"מ להחזיר].

וע"ע באבני מלואים (כ"ט, י"ד) **שתי' באו"א**, דמה דצריך למשפטי ב"ג וב"ר, היינו רק היכא דמבטל המעשה ע"י התנאי, אבל כאן, אי"ז תנאי, אלא אמירת "ע"מ" מחייבו להשלים לה שאר המעות, ולזה אי"צ משפטי תנאים. והוי כמו מי שקונה שדה בפרוטה ע"מ לשלם השאר, אי"ז תנאי, דאם אינו עושה כן מבטל המקח, אלא התחייבות, ויכול לירד לנכסיו ולגבות חובו. ותמה **החזון איש** (אה"ע מ"ו, ז'), א"כ מה ענין זה לכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו, הרי מה שזה מהני מעכשיו, היינו משום דעשה מעשה קידושין גמור, ומחייב עצמו לשלם מעות עלי', ואי"ז ענין לכל האומר ע"מ וכו'.

ז. דינר רע הר"ז מקודשת ויחליף

ותמה **הקה"י** (י"ז) ממ"נ, אם הא דאינו יוצא אלא ע"י הדחק מבטל שם דינר ממנו, א"כ מה מועיל מה שהחליף אחר זמן, הרי זהו כדינר של נחושת דקיי"ל דאינה מקודשת, ואם כיון שיוצא ע"י הדחק יש בה שם דינר, ונחשוב דנתן לה מנה שלם, א"כ למה צריך להחליף. והביא מה**ריטב"א** דכ' דאע"ג דמנה חשיב, מ"מ כיון דלא נפיק אלא ע"י הדחק "אין לה לקבלו הימנו, כשם שאין למוכר או למלוה לקבלו". וביאר הקה"י דכיון דסכ"ס יש עלי' שם מנה, א"כ שפיר הוי מעשה קידושין, אלא דמ"מ יש לה עליו תביעת ממון, והוי כמו מום שיש על המעות, ואף דבדרך כלל היכא שיש מום בדבר המקח הר"ז מקח טעות ובטל מקח, שאני הכא, דכיון דכל המום הוא מה שאינו יוצא אלא ע"י הדחק, אם נחית המקדש להחליפו לה, א"כ נמצא דשוב לא הי' הדינר יוצא רק ע"י הדחק, שהרי המקדש החליפו בדינר טוב, ונמצא דיצא שלא ע"י הדחק, ובטל המום. וע"ש מש"כ שם בשם **הר"ן** בדבר זה.

ח. דיהבי' ניהלי' בליליא

ע' **ברעק"א** שהביא מה שכ' **השו"ת רא"ם** לפסול נתינת גט בלילה, וכ' להסתפק גם בקידושין, והק' **הגט פשוט** עליו מסוגיין. וכ' רעק"א די"ל דסוגיין אתי אליבא דמ"ד דגם חליצה כשר בלילה, דנחשב כגמר דין, וא"כ ה"ה גט וקידושין, אבל לדינא אולי שפיר יש להסתפק. והביא מה**שער המלך** דתי' קו' הג"פ דלא נסתפק הרא"ם אלא בקידושי שטר, אבל כ' רעק"א דלפי דבריו איצ"ל כן.